

Een visie op wijkbibliotheken in Den Haag

altijd een bibliotheek in de buurt



De Bieb, je beste kennis in de buurt!

B

Bibliotheek
Den Haag



INHOUD

VOORWOORD	3
SAMENVATTING	4
INLEIDING	5
HOOFDSTUK 1 HET BELANG VAN WIJKBIBLIOTHEKEN	8
HOOFDSTUK 2 DE AMBITIE TOEGELICHT PER BIBLIOTHEEKVESTIGING	10
Hoofdstuk 2.1 MOERWIJK	11
Hoofdstuk 2.2 BENOORDENHOUT	14
Hoofdstuk 2.3 MARIAHOEVE	16
Hoofdstuk 2.4 SPOORWIJK	19
Hoofdstuk 2.5 DE BINCKHORST	21
HOOFDSTUK 3 FINANCIËLE ONDERBOUWING	23
BRONNEN	24
BIJLAGE	25

VOOR- WOORD

Met de start van mijn nieuwe functie als directeur van Bibliotheek Den Haag ben ik langs gegaan bij alle bibliotheken in de stad. Ik kende het werk van de bibliotheken en was me bewust van het belang, maar door deze bezoeken heb ik ook mogen ervaren en met eigen ogen kunnen zien hoe groot de maatschappelijke waarde is van de bibliotheken in de verschillende wijken van Den Haag. En hoewel de vestigingen van elkaar verschillen, omdat ze inspelen op de behoeftes van de inwoners van de wijk zorgen ze allemaal voor hun eigen relevantie. Zo zijn de bibliotheken niet alleen een onmisbare schakel in de aanpak van laaggeletterdheid en als aanjager van leesbevordering, maar ook van belang als plek, soms zelfs als tweede thuis voor bijvoorbeeld leerlingen of studenten die thuis niet rustig hun huiswerk kunnen maken of kunnen studeren. Ik ben aangeschoven bij taalcursussen, heb voorgelezen en geluisterd bij voorleesochtenden, kennis gemaakt met mensen die dagelijks even naar de bibliotheek lopen voor een kopje koffie, de krant en een praatje en ook gezien hoe ouders met kinderen stapels boeken mee naar huis nemen om te lezen. Ik prijs me gelukkig dat ik op zo'n prachtige plek mag werken! Tegelijkertijd realiseer ik me dat een bibliotheek niet voor iedereen dichtbij huis te vinden is. Zo moeten in sommige wijken mensen meer dan 20 minuten lopen naar de dichtstbijzijnde bibliotheek. En dat is een te grote afstand. De komende beleidsperiode heeft de bibliotheek de ambitie om te groeien naar een wijkbibliotheek per verzorgingsgebied van circa 30.000 inwoners. Deze groei is noodzakelijk om de afstand tot de bibliotheek voor veel inwoners in Den Haag te verkleinen en hiermee niet alleen een toegankelijke ontmoetingsplek voor iedereen in de stad te bieden maar ook een grote bijdrage te kunnen leveren op het gebied van kansgelijkheid, inburgering en de aanpak van laaggeletterdheid.

Sam Hermans
Directeur Bibliotheek Den Haag



SAMENVATTING

Eén van de ambities van Bibliotheek Den Haag beschreven in de beleidsvisie 2021-2025 'Bibliotheek in Beweging' is om te groeien naar een wijkbibliotheek per verzorgingsgebied van circa 30.000 inwoners, zodat de bibliotheek voor nog meer inwoners van de stad dichtbij huis te vinden is. Dit plan voorziet deze ambitie van een concrete uitwerking. In dit plan wordt stilgestaan bij het grote belang van wijkbibliotheken, wordt de noodzaak omschreven voor de heropening of komst van vijf nieuwe vestigingen in Moerwijk, Benoordenhout, Spoorwijk, Mariahoeve en de Binckhorst en volgt een financiële uitwerking van deze ambitie.

Op 1 januari 2013 werden zes wijkbibliotheken in Den Haag gesloten. Dit heeft geleid tot de oprichting van zes buurtbibliotheken met alleen een kleine collectie boeken en beperkte openingstijden. Bibliotheken zijn de afgelopen jaren echter veranderd van traditionele uitleencentra tot instellingen met een breed, maatschappelijk-educatief profiel, die inspelen op belangrijke actuele thema's, zoals laaggeletterdheid en taalvaardigheid, digitalisering en digitale vaardigheden en leesmotivatie en leesvaardigheid. De buurtbibliotheken bleken niet in staat om in te spelen op de veranderende functie van de bibliotheek en de behoeften in de wijk en ze waren niet toegerust om op te vangen wat met de sluiting van de wijkbibliotheken verloren was gegaan. Op dit moment is er alleen nog een buurtbibliotheek in Benoordenhout en zijn de overige buurtbibliotheken gesloten.

Bibliotheek Den Haag wil breed toegankelijk zijn door een goede spreiding en ruime openingstijden van haar locaties. Op basis van de signalen uit en gesprekken met de stad, overzichtskaarten en wijkanalyses wordt de noodzaak voor de heropening of komst van de nieuwe vestigingen toegelicht in dit plan. De ambitie is om de vijf nieuwe vestigingen in samenwerking met maatschappelijke en/of culturele organisaties te huisvesten in multifunctionele gebouwen. Kenmerkend voor deze nieuwe vestigingen is dat collectie, het aanbod en de activiteiten zijn afgestemd op het profiel van de wijk en dat de bibliotheek functioneert binnen het netwerk van de wijk.

Per wijk wordt geïnventariseerd wat de behoeftes zijn en hoe die vertaald worden naar de inhoud en inrichting van de nieuwe vestigingen, welke locaties en hiermee samenhangende vierkante meters (tijdelijk of permanent) beschikbaar zijn en met welke samenwerkingspartners de bibliotheek nieuwe vestigingen kan opzetten. Deze inventarisaties zullen leidend zijn voor de inhoud, de grootte en het tijdelijke of permanente karakter van de nieuwe vestiging en daarmee samenhangend het benodigde budget.

In de Bibliotheekwet staat geen verplichting voor gemeenten om een openbare bibliotheekvoorziening in stand te houden. Gemeenten hebben beleidsvrijheid en kunnen dus eigen beleids- en financieringskeuzes maken voor de bibliotheek. Door financiering vanuit coalitieakkoorden is de heropening van de wijkbibliotheek Schilderswijk (2015) en Bouwlust (2021) gerealiseerd. Om de geambieerde groei te kunnen realiseren is gemiddeld per vestiging € 600.000 structureel nodig en daarnaast eenzelfde bedrag incidenteel voor dekking van de investeringskosten. De totale financiering van de geambieerde groei bedraagt totaal 3 miljoen euro per jaar en vraagt om eenmalige investeringskosten van 3 miljoen euro.



Bibliotheek Leidschenveen

INLEIDING

In de beleidsvisie van Bibliotheek Den Haag 2021-2025 'Bibliotheek in Beweging' (hierna: de beleidsvisie) is de volgende ambitie beschreven: "We streven naar een wijkbibliotheek per verzorgingsgebied van circa 30.000 inwoners. Met de huidige bevolkingsprognose betekent dit in 2023 een aantal van 18 wijkbibliotheken in de stad. Op basis van de overzichtskaart van de bibliotheeklocaties zien we op dit moment lege plekken in Benoordenhout, Moerwijk/Spoorwijk en de stadsgebieden die nieuw ontwikkeld worden, zoals het Central Innovation District (CID)." Op dit moment bestaat Bibliotheek Den Haag (hierna: de bibliotheek) uit 15 vestigingen: de Centrale Bibliotheek aan het Spui en 14 wijkbibliotheken verspreid door de stad.

Het doel van dit plan is om deze ambitie van een concrete uitwerking te voorzien. In dit plan wordt stilgestaan bij het grote belang van wijkbibliotheken, wordt - vanuit wijk- en data analyses en behoefte onderzoeken - de noodzaak omschreven voor de heropening of komst van wijkbibliotheken in Moerwijk, Benoordenhout, Mariahoeve, Spoorwijk en de Binckhorst en volgt een financiële uitwerking van deze ambitie.

De sluiting van wijkbibliotheken en de komst van buurtbibliotheken

Op 1 januari 2013 werden zes wijkbibliotheken in Den Haag gesloten.¹ Deze sluitingen vloeiden voort uit het coalitieakkoord 'Aan de slag!' (2010-2014) waarin een bezuiniging van 2 miljoen euro op wijkbibliotheken werd aangekondigd. Naar aanleiding van deze aankondiging heeft de bibliotheek het 'Spreidingsplan Haagse bibliotheken' opgesteld, welke is vastgesteld door de gemeenteraad op 30 juni 2011. Het uitgangspunt van dit spreidingsplan was het behoud van minstens één sterke wijkbibliotheek in ieder stadsdeel. Naar aanleiding van dit spreidingsplan is een motie aangenomen voor aanvullende bibliotheekvoorzieningen voor kinderen in het primair onderwijs en voor minder mobiele ouderen. Dit heeft geleid tot de oprichting van zes buurtbibliotheken.²

De buurtbibliotheken trokken in bij welzijns-, zorginstellingen en brede buurtscholen. De bibliotheek betaalde geen huur aan de partners, maar regelde wel de vrijwilligers die de buurtbibliotheken draaiden. De coördinatie en begeleiding vond plaats vanuit een wijkvestiging in het stadsdeel. De openingstijden bedroegen minimaal 9 uur per week en het aantal beschikbare boeken lag rond de 4.000.

De afgelopen jaren is de functie van de bibliotheek flink veranderd. Niet langer draait het alleen om de boekencollectie. De bibliotheek is een plek waar mensen elkaar ontmoeten, waar volwasseneducatie plaatsvindt, waar mensen cursussen volgen, huiswerkbegeleiding en taalonderwijs krijgen of gebruik maken van een computer met internet. De buurtbibliotheken bleken niet in staat om in te spelen

op de veranderende functie van de bibliotheek en de behoeften in de wijk en ze waren niet toegeest om op te vangen wat met de sluiting van de wijkbibliotheken verloren was gegaan. In 2015 werd de wijkbibliotheek Schilderswijk heropend en in 2021 Bibliotheek Bouwlust. Op dit moment is er alleen nog een buurtbibliotheek in Benoordenhout en zijn de overige buurtbibliotheken gesloten.

De keuze voor de heropening of komst van de vestigingen

In de beleidsvisie is de ambitie uitgesproken om te groeien naar een wijkbibliotheek per verzorgingsgebied van circa 30.000 inwoners en daarmee een groei te maken naar 18 wijkbibliotheken in 2023. Op basis van ontvangen signalen uit de stad en de overzichtskaarten wordt deze ambitie in dit spreidingsplan bijgesteld naar 19 wijkbibliotheken in 2023 en wordt de heropening van een vestiging in Mariahoeve extra meegenomen.

Het gekozen verzorgingsgebied van 30.000 inwoners is indicatief, omdat er fysieke scheidslijnen in de stad zijn waardoor sommige inwoners van de stad nog steeds op relatief grote afstand van een bibliotheek wonen. Daarnaast zijn er ook psychologische scheidslijnen tussen wijken, zoals bijvoorbeeld tussen Moerwijk en Spoorwijk, waardoor bewoners met een hoge gebondenheid aan de eigen wijk niet de eigen wijk uitgaan voor een bezoek aan de bibliotheek ook al bevindt deze zich op relatief kleine afstand van de eigen wijk.

De keuze voor de heropening of komst van eerder genoemde wijkbibliotheken is mede gebaseerd op de signalen die zowel de bibliotheek, de wethouder als de politiek hebben ontvangen van actieve bewoners(organisaties), (primair en voortgezet) onderwijs, stadsdeeldirectie- en medewerkers, het sociale domein en bibliotheekmedewerkers werkzaam op de huidige wijkbibliotheken. En in de Binckhorst kan de bibliotheek niet achterblijven bij de stedelijke ontwikkeling en de vele nieuwe inwoners die Den Haag daar gaat verwelkomen. Er hebben diverse gesprekken plaatsgevonden met bovengenoemde groepen die als input hebben gediend voor dit plan.



Studeren in Bibliotheek Schilderswijk

De keuze voor de heropening of komst van de eerder genoemde wijkbibliotheken is ook gebaseerd op de overzichtskaart. Deze kaart toont de bevolkingsdichtheid van Den Haag en de huidige 15 bibliotheekvestigingen.³ Om deze vestigingen is een witte cirkel getrokken van een kilometer. Deze kaart laat zien in welke wijken bewoners een relatief grote afstand moeten afleggen om een bibliotheekvestiging te bezoeken. De overzichtskaart toont ook de situatie na de realisatie van de eerder genoemde ambitie en maakt inzichtelijk hoe de dichtheid van bibliotheken toeneemt als deze ambitie gerealiseerd wordt.⁴ Er blijven nog twee lege plekken over, namelijk rondom de wijken Rustenburg/Leyenburg en rondom de wijken Zeeheldenkwartier, Willemspark en Archipel. Deze gebieden vragen aandacht in de toekomst.

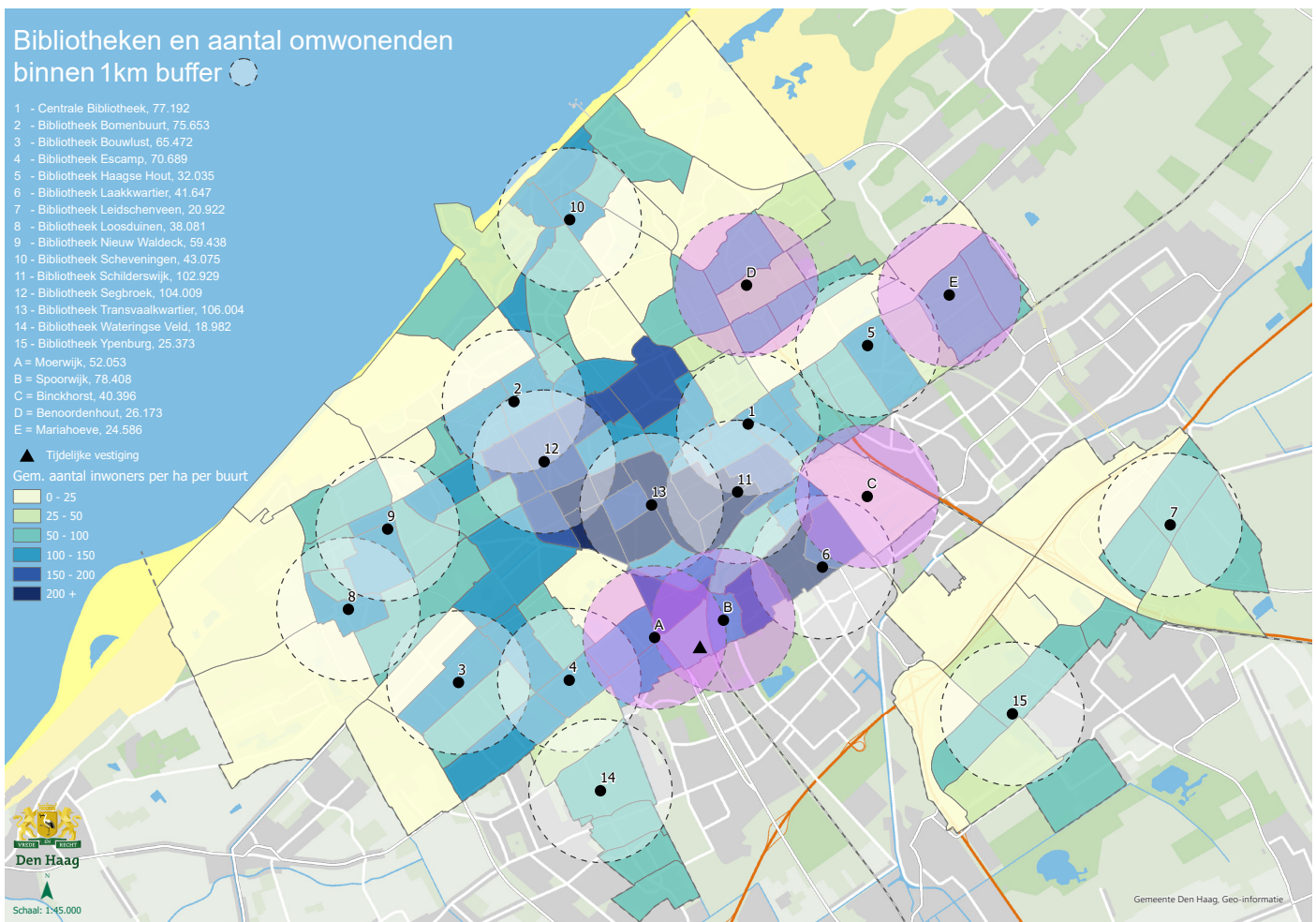
Nieuwe bibliotheekvorm: start-up bibliotheek

Een uitgangspunt in de beleidsvisie is dat een veranderende stad vraagt om andere bibliotheekvormen: "Een snelgroeiende stad vraagt in de toekomst ook om nieuwe maatschappelijke voorzieningen, waaronder bibliotheken. De bibliotheek beschouwt het als een mooie uitdaging om aan te sluiten bij de gebiedsontwikkelingen in Den Haag. Zij ziet het als haar taak om van hieruit de eigen toekomstvisie te blijven aanscherpen en de trends en ontwikkelingen in het bibliotheekdomein af te zetten tegen nieuwe kansen binnen de stad. Daarbij hoort ook het zoeken van nieuwe samenwerkingsmogelijkheden." De komende periode

wordt door de bibliotheek ingezet op de komst van een nieuwe bibliotheekvorm: start-up bibliotheken. Deze bibliotheken werken samen met één of meerdere maatschappelijke en/of culturele organisaties en worden gehuisvest in een multifunctioneel gebouw. Vanuit daar kan waar noodzakelijk gewerkt worden aan een permanente wijkbibliotheek of bekeken worden of deze vestiging voldoet aan de vraag en behoefte in de wijk. De ervaringen die opgedaan worden met de start-up bibliotheken en het netwerk dat hiermee wordt opgebouwd dienen hierbij als waardevolle input. De eerste start-up bibliotheek wordt in 2022 geopend in Moerwijk (zie hoofdstuk 2.1 Moerwijk).

De komende beleidsperiode wordt per wijk verder geïnventariseerd wat de behoeftes zijn en hoe die vertaald worden naar de inhoud en inrichting van de nieuwe vestigingen, welke locaties en hiermee samenhangende vierkante meters (tijdelijk of permanent) beschikbaar zijn en met welke samenwerkingspartners de bibliotheek nieuwe vestigingen kan opzetten. Deze inventarisaties zullen leidend zijn voor de inhoud, de grootte en het tijdelijke of permanente karakter van de nieuwe vestiging.

Met de komst van deze start-up bibliotheken wordt ook gewerkt aan de volgende ambitie beschreven in de beleidsvisie: "Bij de optimalisatie van locaties wordt ook gekeken naar de mogelijkheid om gebouwen te delen. Er zijn shop-in-shop constructies, waar bij



samenwerkingspartners in de bibliotheek zijn gevestigd. En er zijn shop-near-shop constructies, waarbij de samenwerkingspartner naast de bibliotheek is gevestigd. (...) Tot slot bekijken we de optie van inhuizing van de bibliotheek bij een samenwerkingspartner, waarbij het beheer van het gebouw in handen is van een partner.”

Kenmerken van wijkbibliotheken en start-up bibliotheken

In de beleidsvisie wordt een wijkbibliotheek als volgt omschreven: De collectie van een wijkbibliotheek is afgestemd op het profiel van de wijk. De bibliotheek functioneert binnen het netwerk van de wijk en er zijn studie- en werkplekken. Het aantal m² ligt tussen de 350 en 950 m². De focus van een wijkbibliotheek is cultureel of maatschappelijk. In wijkbibliotheken met een cultureel accent vinden culturele activiteiten plaats en ligt de nadruk op lezen en literatuur. Culturele programmering wordt georganiseerd waar mogelijk in samenwerking en afstemming met de Cultuurankers en andere partners. Wijkbibliotheken met een sterk maatschappelijk accent zijn vooral te vinden in die wijken waar de laaggeletterdheid hoog is.

De kenmerken van een start-up bibliotheek wijken hier niet veel van af. Het aantal m² ligt lager, rond de 150-200 m², daarmee samenhangend is het aanbod boeken minder, de huur van de ruimte is laag en idealiter wordt een pand gedeeld met een samenwerkingspartner. De nadruk van de start-up bibliotheken ligt op activiteiten die in samenwerking met partners worden georganiseerd.

Het verschil tussen een start-up bibliotheek en het eerder opgezette concept buurtbibliotheek is dat bij een start-up bibliotheek de functie van een laagdrempelige ontmoetingsplek centraal staat. De nadruk ligt niet op de uitleenfunctie, maar op de activiteiten (zoals cursussen, huiswerkbegeleiding en (digi)taalonderwijs). Daarmee kan de start-up bibliotheek wel inspelen op de veranderende functie van de bibliotheek.

De missie van Bibliotheek Den Haag toegepast op de wijk en start-up bibliotheken.

In de beleidsvisie zijn de wettelijke taken⁵ vertaald naar drie onderdelen: persoonlijke ontwikkeling, informatie en ontmoeting. Deze drie onderdelen worden in de beleidsvisie uitgewerkt met ambities en doelen. In de bijlage zijn deze onderdelen kort en puntsgewijs uitgewerkt met de ambities en doelen passend bij de wijkbibliotheken. Per start-up bibliotheek zal worden bekeken welke ambities en doelen haalbaar en realistisch zijn.

1. Dit betrof de wijkbibliotheken in Moerwijk, Benoordenhout, Spoorwijk, Schilderwijk, Bouwlust en Statenkwartier/Duinoord.
2. De buurtbibliotheken werden opgericht in Moerwijk, Bouwlust, Benoordenhout, Spoorwijk, Statenkwartier/Duinoord, Schilderwijk en daarnaast was er een zevende buurtbibliotheek in beeld voor de wijk Mariahoeve. Deze is nooit gerealiseerd.
3. De buurtbibliotheek Benoordenhout is op deze kaart niet meegenomen.
4. De start-up bibliotheek Moerwijk (zie hoofdstuk 2) is op de kaart gemarkeerd als tijdelijke vestiging.
5. Sinds 2015 is er een nieuwe bibliotheekwet van kracht: de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (WsoB). In de wet is vastgelegd dat een openbare bibliotheekvoorziening in ieder geval vijf functies omvat. Deze functies moeten 'bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling en verbetering van de maatschappelijke kansen van het algemene publiek'.

Bibliotheek Bouwlust, geopend in 2021



HOOFDSTUK 1 HET BELANG VAN WIJKBIBLIOTHEKEN

“Openbare bibliotheken zijn van groot belang voor de samenleving. Ze zijn bakens van de democratie en dragen bij aan sociale cohesie. Investeren in de bibliotheken betekent investeren in de ontwikkeling en verbeelding van kinderen en volwassenen, in de economie en de democratie en in de professionalisering van bibliotheekmedewerkers die hieraan een grote bijdrage kunnen en moeten leveren. Zonder lees- en taalvaardige burgers blijft de kwalitatief hoogwaardige kennissamenleving een illusie.”

— Raad voor Cultuur (uit: 'Een bibliotheek voor iedereen')

De sleutelpositie van de bibliotheek in de samenleving

De Raad voor Cultuur omschrijft in haar rapport 'Een bibliotheek voor iedereen' op heel treffende wijze de sleutelpositie die bibliotheken innemen in de samenleving. Bibliotheken zijn veranderd van traditionele uitleencentra tot instellingen met een breed, maatschappelijk-educatief profiel en spelen in op belangrijke actuele thema's, zoals laaggeletterdheid en taalvaardigheid, digitalisering en digitale vaardigheden, en leesmotivatie en leesvaardigheid.

Het coalitieakkoord 'Samen voor de stad' onderschrijft de stevige positie die de bibliotheek in Den Haag heeft. In 'Samen voor de stad' benoemt het college de uitdagingen en ambities voor de periode 2019-2022 en kent de bibliotheek een belangrijke rol toe op het gebied van kansengelijkheid, inburgering, de aanpak van laaggeletterdheid en als toegankelijke ontmoetingsplek voor iedereen in de stad. Het coalitieakkoord onderstreept de rol van bibliotheken als ontmoetingsplekken, als plekken om meer en beter te leren lezen, huiswerk te maken en om mediawijsheid te vergroten. Verder zet het coalitieakkoord in op voortzetting van de pilot om huiswerkbegeleiding in de wijkbibliotheken aan te bieden en wordt de pilot met het Taalhuis geïntensiveerd.

Den Haag hoort bij de meest diverse steden van Nederland. Mensen met allerlei verschillende achtergronden leven er samen. De roep om een laagdrempelige en gratis toegankelijke plek waar iedereen zich thuis voelt is daarom groot. De lockdown heeft nog eens heel duidelijk gemaakt hoe belangrijk bibliotheken zijn voor de mensen in de stad en hoe intensief inwoners gebruik maken van de diensten van de bibliotheek. Zo werden de studieplekken, taallessen en andere ontmoetingen in de bibliotheek enorm gemist.

Bibliotheken zijn de meest 'democratische' instellingen

Wethouder van Asten begint het voorwoord van de beleidsvisie met het benadrukken van het belang van de wijkbibliotheken in Den Haag: "Ik zag dat elke wijkbibliotheek op een eigen manier een

belangrijke rol vervult in de buurt. Vooral de laagdrempeligheid viel me op: de bibliotheek is een plek waar iedereen terecht kan en waar iedereen zich welkom voelt."

Cijfers van het Sociaal en Cultureel Planbureau onderstrepen dit beeld. Openbare bibliotheken zijn van alle culturele instellingen de meest 'democratische': verschillen in gebruik van deze voorziening tussen bevolkingsgroepen zijn verhoudingsgewijs gering. Van jongeren met een niet-westerse achtergrond is bovendien een groter percentage in de bibliotheek te vinden dan van jongeren met een Nederlandse of westerse achtergrond.⁶ Het is dus van het grootste belang dat een deskundige, professionele invulling van de bibliotheek als basisvoorziening vanzelfsprekend is.

“Alles begint met taal. Zonder lees- en taalvaardigheid is het niet mogelijk om een kwalitatief hoogwaardige kennissamenleving te zijn. Het is van groot belang dat kinderen al vroeg leren dat lezen leuk en zinvol is. De letteren- en bibliotheeksector spelen hierin, samen met het onderwijs, een cruciale rol.”

— Raad voor Cultuur
(uit: 'Een bibliotheek voor iedereen')

Laaggeletterdheid en leesvaardigheid: alles begint met taal

In Nederland groeit de kloof tussen hooggeletterden en laaggeletterden. Dit is een problematische ontwikkeling, die vraagt om een intensivering van het leesbevorderingsbeleid. De Raad voor Cultuur benoemt in haar rapport 'De daad bij het woord' de gevolgen van laaggeletterdheid.

“Er bestaat een sterk verband tussen een geringe leesvaardigheid en werkloosheid, lage lonen en beperkte carrièrekansen. Laaggeletterdheid brengt ook gezondheidsrisico's met zich mee. (...) Mensen die laaggeletterd zijn, zijn oververtegenwoordigd bij de schuldhulpverlening. (...) Daarbij komt dat het probleem van generatie op generatie wordt doorgegeven. Een kind met laaggeletterde ouders heeft een driemaal hogere kans om zelf ook laaggeletterd te worden.”

— Raad voor Cultuur

(uit: 'De daad bij het woord')

In Nederland is ongeveer 12% van de bevolking laaggeletterd. In Den Haag is dit volgens de gegevens van stichting Lezen en Schrijven 23%. Bibliotheek Den Haag speelt een belangrijke rol in de aanpak van laaggeletterdheid. Er wordt bijna dagelijks les gegeven in de Nederlandse taal. Dat gebeurt onder andere in het Taalhuis in de Centrale Bibliotheek en vanuit de wijkbibliotheken door middel van de projecten Taal in de Bibliotheek en Taal in de Buurt.

In Den Haag raakt de aanpak van laaggeletterdheid diverse beleidsterreinen, zoals onderwijs, inburgering, participatie, stadsdelen & wijken, educatie en integratie. In de taalnota 'De taal van meedoen' wordt de ondersteunende aanpak van laaggeletterdheid door de bibliotheek beschreven en wordt het belang van de toegankelijkheid en bereikbaarheid van de wijkbibliotheken benadrukt.

Intensivering van het beleid dat laaggeletterdheid tegengaat, is noodzakelijk. Voor de ontleding geldt hetzelfde. Kinderen aan het lezen krijgen en jongeren aan het lezen houden, blijkt steeds lastiger. De bibliotheek stimuleert lezen en de taalontwikkeling door activiteiten te organiseren en een actuele collectie voor kinderen aan

te bieden. Juist omdat bekend is dat voorlezen en zelf lezen betere prestaties opleveren op school bij de vakken taal en rekenen, en een voordeel zijn voor de sociaal-emotionele ontwikkeling, is dit een belangrijk onderwerp.

Het belang van een bibliotheek dichtbij

De Raad voor Cultuur onderstreept in het rapport 'De daad bij het woord' dat mensen in gelijke mate recht hebben op toegang tot de kennisbronnen.

“De ‘aanrijtijd’ tot boekhandels en bibliotheken zou nergens in Nederland groter mogen zijn dan de aanrijtijd tot een bakker of supermarkt. Kennis, informatie en de schone letteren vormen net zo goede een eerste levensbehoefte: voedsel voor de geest.”

— Raad voor Cultuur

(uit: 'De daad bij het woord')

Vanwege het belang om de afstand tot de bibliotheek voor veel inwoners in Den Haag te verkleinen, is in de beleidsvisie de ambitie opgenomen om te streven naar een wijkbibliotheek per verzorgingsgebied van circa 30.000 inwoners en 18 wijkbibliotheken te realiseren in 2023. In dit plan is dit streven, zoals eerder in de inleiding beschreven, bijgesteld naar 19 wijkbibliotheken.

6. Het CBS is bezig met een heroverweging van het gebruik van de hoofdingeling “westers-niet westers” bij bepaalde statistieken waar de herkomst van burgers relevant is. Er komt dan te zijner tijd een andere hoofdingeling van herkomst en migratieachtergrond (april 2021).

Conferentie Laaggeletterdheid in de Centrale Bibliotheek





Jongeren in gesprek in Bibliotheek Schilderswijk

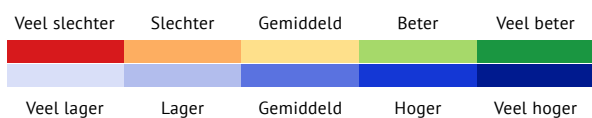
HOOFDSTUK 2 **DE AMBITIE TOEGELICHT PER BIBLIOTHEEKVESTIGING**

In de volgende hoofdstukken volgt een toelichting op de ambities per vestiging. De hoofdstukken Moerwijk, Benoordenhout, Mariahoeve en Spoorwijk hebben een overeenkomstige opbouw en bestaan uit een wijkanalyse, korte achtergrondinformatie over de sluiting, het functioneren van de buurtbibliotheek en de huidige inzet van de bibliotheekvestiging in het stadsdeel voor de betreffende wijk, de noodzaak van de komst van de vestiging en beoogde locatie(s) en samenwerkingspartners. Het hoofdstuk over de Binckhorst wijkt af van deze opbouw. De aandachtspunten van dit hoofdstuk liggen bij de stedelijke ontwikkeling van het gebied en de noodzakelijke maatschappelijke voorzieningen, zoals de bibliotheek binnen deze ontwikkeling.

HOOFDSTUK 2.1: MOERWIJK



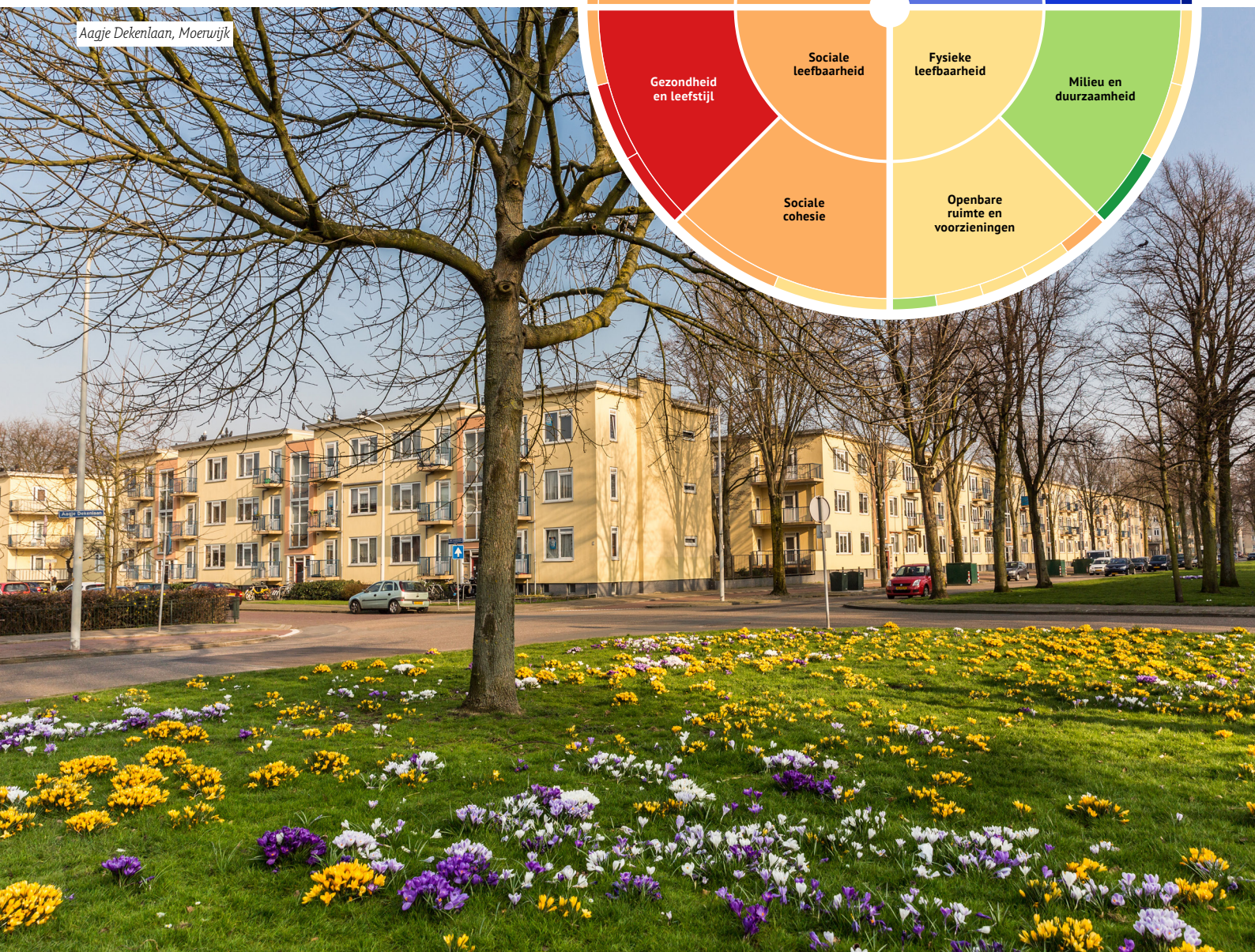
21.000 INWONERS



De leefbaarheidskring geeft een beeld van hoe een wijk scoort op diverse leefbaarheidsindicatoren in vergelijking met het gemiddelde van alle wijken in Den Haag.



Aagje Dekenlaan, Moerwijk



Wijkanalyse

Moerwijk is een wijk in stadsdeel Escamp.
Aantal inwoners: afgerond 21.000.

Bevolkingsopbouw, ten opzichte van het gemiddelde in Den Haag:

- Niet afwijkend in leeftijdsopbouw;
- Relatief veel eenoudergezinnen;
- Relatief laag percentage bewoners met een hoog opleidingsniveau;
- Relatief hoog aandeel inwoners met een migratieachtergrond;
- Relatief laag besteedbaar inkomen.

Woningsamenstelling:

Veel particuliere huur- en corporatiewoningen ten opzichte van de totale woningvoorraad.

Onderwijsachterstand:

Percentage peuters en basisschoolleerlingen die landelijk behoren tot de 15% met het grootste risico op een onderwijsachterstand is hoog.

Laaggeletterdheid:

De laaggeletterdheid is hoog en daarmee samenhangend is er een hoge gebondenheid aan de eigen wijk.

Achtergrond sluiting wijkbibliotheek en functioneren buurtbibliotheek

Moerwijk kende tot 2013 een bibliotheekvestiging. De sluiting van deze vestiging vloeide voort uit de eerder in de inleiding beschreven bezuiniging. Daarna werd deze vestiging omgezet naar een buurtbibliotheek aan de Van Ruysbroekstraat met een minimale collectie van 4.000 boeken, openingsuren (9 uur per week) en faciliteiten. Het aantal uitleningen was laag: 3.056 boeken in 2019 en 1.094 boeken in 2020. Dit wijkt veel af ten opzichte van het aantal uitleningen van bibliotheek Escamp (in 2019 148.964

uitleningen en in 2020 104.638 uitleningen). Veel leners van de oude vestiging, vooral ouderen en kinderen zijn afgehaakt. Er worden vanuit de bibliotheek wel activiteiten georganiseerd in Moerwijk. Eind 2017 is de Haagse Taalketen gestart met de wijkaanpak in 3 pilotwijken: Laak, Mariahoeve en Moerwijk. De bibliotheek vormt samen met vijf andere organisaties de kerngroep van de Haagse taalketen. In het wijkcentrum Moerwijk worden vanuit de bibliotheek de lessen 'Welkom in Den Haag' en 'Taal in de bibliotheek' georganiseerd.

De komst van de start-up bibliotheek Moerwijk

Vanwege de urgentie van de heropening van de wijkbibliotheek Moerwijk is op initiatief van wethouder van Asten door het college besloten om uit landelijke coronamiddelen budget beschikbaar gesteld voor een start-up bibliotheek in Moerwijk voor drie jaar. Na meerdere bezoeken aan locaties en gesprekken in de wijk is gekozen voor de locatie Twickelstraat. Aan de Twickelstraat 120 (Moerwijk Oost) zit een ouderenwoonvoorziening van HWW. Bij binnenkomst is er rechts een grote open ruimte (rond de 180 m²) met kleine horecavoorziening en opslagruimte waarvan Vestia eigenaar is. Vestia heeft toegezegd alleen beheerslasten, maar geen huurlasten te rekenen voor deze ruimte. Op dit moment worden in wijkcentrum Moerwijk zoals eerder benoemd informele taalactiviteiten georganiseerd. De bibliotheek is lid van het taalplatform en dus kenner van het plaatselijk maatschappelijke netwerk en van de doelgroep. Deze activiteiten worden daar gecontinueerd of verplaatst naar de bibliotheek of op beide locaties georganiseerd. De start-up bibliotheek Moerwijk wordt geopend begin 2022.⁸ Het is het streven om in Moerwijk een permanente vestiging van de bibliotheek te realiseren. De ervaringen die opgedaan worden met de bibliotheek in de Twickelstraat en het netwerk dat hiermee wordt opgebouwd, dienen hierbij als waardevolle input.



“De bibliotheek is van groot belang voor de persoonlijke ontwikkeling van jong en oud. Het is een plek waar kinderen naartoe kunnen gaan om huiswerk te maken, om boeken te lezen of om met hun werkstuk of spreekbeurt geholpen te worden. Ouderen komen er bij elkaar, om de Nederlandse taal te leren of om over bijvoorbeeld politiek te praten. Daarnaast kan het een inspiratiebron zijn, door er workshops en masterclasses te laten geven door rolmodellen. Voor sommige inwoners van Moerwijk is de dichtstbijzijnde bibliotheek nu 2,4 kilometer lopen. Lopen, omdat veel van hen geen fiets of geld voor het openbaar vervoer hebben. Dus gaan ze niet. Terwijl het juist deze mensen zijn die geen krantenabonnement hebben of boeken voor hun kinderen en kaartjes voor het theater kunnen betalen. De bibliotheek kan dat gemis opvangen. Daarom willen veel Moerwijkers graag dat de bibliotheek terugkomt.”

— Mohamed Chohabi (wijkmanager Moerwijk)

Noodzaak heropening vestiging

- Vanuit bewoners en professionals is een grote behoefte voor de komst van een bibliotheek. Dit is meegenomen in de wijkagenda Moerwijk 2020-2024:
 - Onder het aandachtspunt 'Versterken van de doe- en samenwerkingskracht' staat: "Het opzetten bibliotheek voor kennis- en taalontwikkeling; dit draagt bij aan persoonlijke ontwikkeling en vergroot de kans op werk.";
 - Onder het aandachtspunt 'beter toekomstperspectief voor jonge moerwijkers' staat: "Een plek voor 7e en 8e groepers om huiswerk te maken met huiswerkbegeleiding voor schooladvies."
- Uit de wijkanalyse blijkt dat Moerwijk een hoge werkloosheid, laaggeletterdheid (en daarmee samenhangende lage leesvaardigheid), gebrek aan digitale vaardigheden en middelen (lage mediawijsheid) en gebrek aan sociale cohesie kent: vier zaken waarbij de bibliotheek een cruciale rol kan spelen;
- Uit data-analyse blijkt dat in 2019 5% van de inwoners van Moerwijk in 2019 een of meerdere keren iets geleend heeft bij de bibliotheek Escamp. Dat wijkt niet veel af van het gemiddelde van de overige wijken in Escamp, maar wijkt wel sterk af van de wijk Morgenstond, de wijk waar de bibliotheek Escamp gevestigd zit. Daar lag dit percentage op 9% in 2019;⁹
- Er is een relatief grote afstand tot dichtstbijzijnde vestiging (2,4 kilometer, ongeveer 25 minuten lopen);
- De buurtbibliotheek had een minimale collectie, openingsuren en faciliteiten en er werd weinig gebruik van gemaakt. Deze buurtbibliotheek kon niet inspelen op bovengenoemde problemen en behoeften. De tijdelijke bibliotheek Moerwijk wordt hiervoor al beter toegerust.

Beoogde locatie(s) en samenwerkingspartners

In de zoektocht naar een locatie voor de terugkeer van een permanente wijkbibliotheek, blijft Bibliotheek Den Haag aangesloten bij gesprekken over gebiedsontwikkeling in Zuidwest. Locaties waar over gedacht wordt zijn omgeving Jan Luykenlaan, van Baerlestraat of Heeswijkplein.

Belangrijke samenwerkingspartners zijn: bibliotheek Escamp, Bouwlust en Wateringse veld, Stadsdelen & Wijken, woningbouwcorporaties, primair onderwijs (basisscholen De Grote Beer, KC Da Vinci, P. Oosterleeschool en De Kleine Wereld), voortgezet onderwijs (Roemer Visscher College), bewonersorganisaties en wijkverenigingen (bewonersorganisaties Moerwijk), Bondgenoten Moerwijk, welzijnswerk, STEK Den Haag, het Cultuuranker en de participatiekeuken.

8 Met de komst van de start-up bibliotheek Moerwijk is de buurtbibliotheek in de zomer van 2021 gesloten.

9 De data is afkomstig van de bibliotheek, Geodesk en Bibliomondo en geeft alleen inzicht in het lenen van boeken en niet in welke mate er gebruikt is gemaakt van het overige aanbod van de bibliotheek.

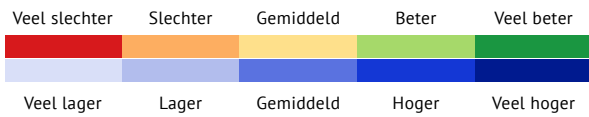
Heeswijkplein, Moerwijk



HOOFDSTUK 2.2: BENOORDENHOUT



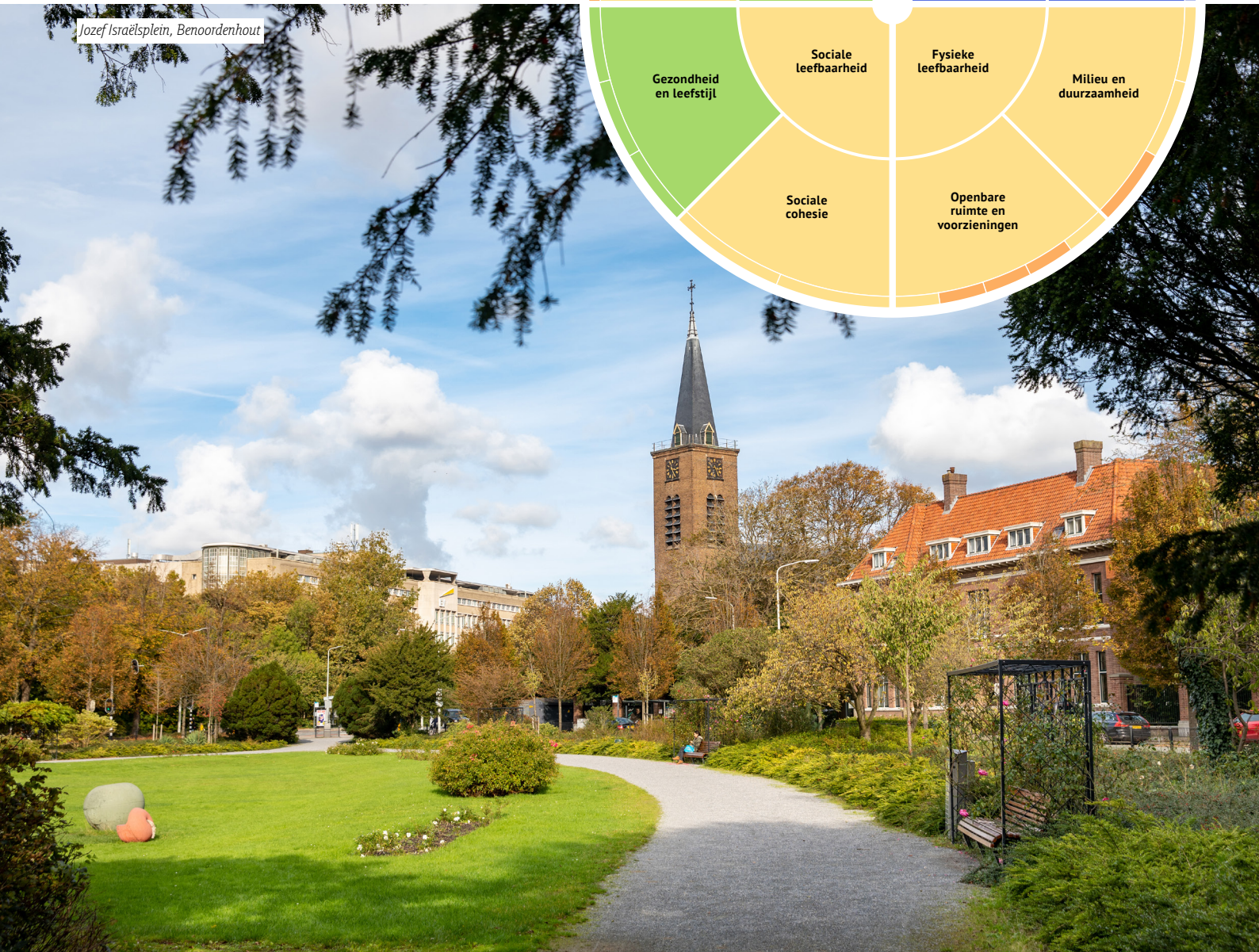
14.300 INWONERS



De leefbaarheidscirkel geeft een beeld van hoe een wijk scoort op diverse leefbaarheidsindicatoren in vergelijking met het gemiddelde van alle wijken in Den Haag.



Jozef Israëlsplein, Benoordenhout



Wijkanalyse

Benoordenhout is een wijk in stadsdeel Haagse Hout.

Aantal inwoners: afgerond 14.300.

Bevolkingsopbouw, ten opzichte van het gemiddelde in Den Haag:

- Veel senioren, gezinnen met kinderen en een grote groep expats;
- Relatief veel eenpersoonshuishoudens;
- Relatief hoog percentage bewoners met een hoog opleidingsniveau;
- Relatief laag aandeel inwoners met een migratieachtergrond;
- Besteedbaar inkomen zit boven het gemiddelde van Den Haag.

Woningsamenstelling:

Grotendeels koopwoningen en huurwoningen uit de particuliere sector.

Onderwijsachterstand:

Het percentage peuters en basisschoolleerlingen dat landelijk behoort tot de 15% met het grootste risico op een onderwijsachterstand is laag.

Laaggeletterdheid:

De laaggeletterdheid is laag.

Achtergrond sluiting wijkbibliotheek en functioneren buurtbibliotheek

Benoordenhout kende tot 2013 een eigen vestiging en ook deze sluiting vloeide voort uit de eerder in de inleiding beschreven bezuiniging. Van de twee bibliotheekvestigingen in het stadsdeel Haagse Hout had de vestiging Benoordenhout één van de kleinste verzorgingsgebieden en behoorde qua gebruik tot de kleinere vestigingen. De bibliotheekvestiging Benoordenhout is vervolgens omgezet naar een buurtbibliotheek met een minimale collectie, openingsuren (9 uur per week) en faciliteiten. De buurtbibliotheek Benoordenhout is gevestigd in Woonzorgcentrum Oostduin en wordt gerund door vrijwilligers, met bibliotheek Haagse Hout als achtervang. Het aantal uitleningen ligt ook hier laag. In 2019 bedroeg dit 3.619 en in 2020 894. Het aantal uitleningen van de reguliere wijkbibliotheek Haagse Hout bedroeg 153.549 in 2019 en 116.002 in 2020.

“In Benoordenhout is er grote behoefte aan een vestiging van de bibliotheek. Een plek om op een laagdrempelige manier anderen te ontmoeten, om de blik te verruimen en om de eenzaamheid te verdrijven. Met name voor veel ouderen zijn de andere vestigingen in de stad te ver weg.”

— Debora Lootsma (Stadsdeeldirecteur Haagse Hout)



Noodzaak heropening vestiging

- Uit de wijkanalyse blijkt dat Benoordenhout relatief goed scoort als er naar de leefbaarheidskring wordt gekeken. Opvallend is het grote aantal ouderen, gezinnen met kinderen en expats.
- Door de ligging van de bibliotheek Haagse Hout in de wijk Bezuidenhout is de dichtstbijzijnde bibliotheek voor bewoners van Benoordenhout lastig te bereiken en de ligging van het Haagse Bos tussen de wijken Benoordenhout en Bezuidenhout vormt een barrière om naar de vestiging in de Theresiastraat te gaan. De afstand tot de dichtstbijzijnde vestiging is ongeveer 2 kilometer. Deze afstand is vooral voor de doelgroepen (mindervalide) ouderen en (ouders met) jonge kinderen moeilijk te overbruggen, omdat zij over beperkte reismogelijkheden beschikken.
- De behoefte voor de heropening van de wijkbibliotheek Benoordenhout is groot onder ouderen, gezinnen met jonge kinderen en expats:
 - Voor gezinnen met (jonge) kinderen speelt de bibliotheek een belangrijke rol bij leesbevordering en biedt een plek voor het maken van huiswerk en het bevorderen van mediawijsheid;
 - Meer dan een kwart van de inwoners is boven de 65 jaar en 6% daarvan is boven de 85 jaar. Onder senioren komt over het algemeen een hogere mate van eenzaamheid en eenzaamheidsgerelateerde problemen voor en ouderen hebben vaak meer ondersteuning nodig met betrekking tot digitale vaardigheden;
 - Voor expats biedt de bibliotheek een plek voor informatie, ontmoeting en creëert binding met de wijk ten goede van de sociale cohesie.
- Uit data-analyse blijkt dat in 2019 slechts 7% van de bewoners van Benoordenhout één of meerdere keren een item heeft geleend in de bibliotheek Haagse Hout. Daarnaast blijkt dat 36% van de leden van bibliotheek Haagse Hout afkomstig zijn uit de wijk Bezuidenhout (waar de wijkbibliotheek is gevestigd) en 20% uit de wijk Benoordenhout.
- De huidige buurtbibliotheek heeft een minimale collectie, openingsuren en faciliteiten, voldoet niet aan de behoeften van de wijkbewoners, is niet aantrekkelijk voor de jeugd, slecht vindbaar voor ouderen en kan niet inspelen op bovengenoemde problemen en behoeften.

Beoogde locatie(s) en samenwerkingspartners

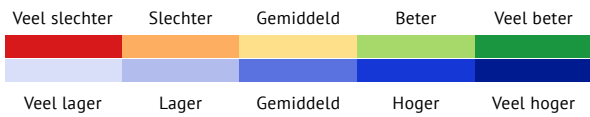
In de zoektocht naar een locatie voor de terugkeer van een permanente wijkbibliotheek, blijft de bibliotheek aangesloten bij gesprekken over gebiedsontwikkeling in Benoordenhout. Een mogelijk geschikte locatie is het Willem Royaardsplein. Het plein bevindt zich midden in het winkelcentrum Duinzigt en zal op termijn worden opgeknapt en uitgebreid. De locatie bevindt zich op 3,3 km afstand van bibliotheek Haagse Hout en in de buurt van onder andere scholen en verzorgingstehuizen.

Belangrijke samenwerkingspartners zijn: Bibliotheek Haagse Hout, Stadsdelen & Wijken, primair onderwijs (Schoolvereniging Wolters, Montessori Waalsdorp, De Vrije School en HSV International Primary School), voortgezet onderwijs (De Vrije School, Haagse Montessori Lyceum en Maerlant Lyceum), speciaal onderwijs (Inspecteur S. de Vries school en Bernardusschool), het Cultuuranker, welzijnswerk (buurthuizen Evitalokaal, Buurthuis B' Noord en Voor Welzijn), verzorgingstehuizen (Florence Oostduin en Zorggroep Olda) en bewonersorganisaties en wijkverenigingen (onder andere wijkvereniging Benoordenhout).

HOOFDSTUK 2.3: MARIAHOEVE



15.000 INWONERS



De leefbaarheidscirkel geeft een beeld van hoe een wijk scoort op diverse leefbaarheidsindicatoren in vergelijking met het gemiddelde van alle wijken in Den Haag.



Mariahoeve



Wijkanalyse

Mariahoeve is onderdeel van het stadsdeel Haagse Hout en van de wijk Mariahoeve en Marlot. De verschillen tussen Marlot en de overige buurten in Mariahoeve zijn groot. In Marlot wonen overwegend financieel draagkrachtige mensen, Mariahoeve is juist een kwetsbare buurt en wordt een 'kantelwijk' genoemd. Onderstaande cijfers hebben betrekking op de wijk Mariahoeve en Marlot.

Aantal inwoners Mariahoeve en Marlot: afgerond 15.000.

Bevolkingsopbouw, ten opzichte van het gemiddelde in Den Haag:

- De gemiddelde leeftijd ligt wat hoger;
- Relatief veel eenpersoonshuishoudens;
- Een groot deel van de inwoners is laag tot middelbaar opgeleid;
- Gemiddeld aandeel inwoners met een migratieachtergrond;
- Relatief laag besteedbaar inkomen.

Laaggeletterdheid in Mariahoeve:

De laaggeletterdheid in Mariahoeve is hoog en daarmee samenhangend is er een hoge gebondenheid aan de eigen wijk. Dit is niet van toepassing op Marlot.

Overig:

In Mariahoeve ervaart 52% van de bewoners eenzaamheid op sociaal gebied, blijkt uit het Actieplan en de campagne tegen eenzaamheid 'Met z'n allen niet alleen' (2019). Op basis van profielen uit dit rapport, kan geconcludeerd worden dat bewoners in Mariahoeve behoefte hebben aan: het vergroten van het netwerk in de buurt, het versterken van de mobiliteit en het voelen van verbondenheid met de wijk.

Achtergrond sluiting wijkbibliotheek en huidig aanbod van bibliotheek in Mariahoeve

Mariahoeve heeft al meer dan 20 jaar geen bibliotheekvestiging. In het jaar 2000 werd het besluit genomen om bibliotheek Mariahoeve samen te voegen met de bibliotheek Bezuidenhout en verder te gaan als bibliotheek Haagse Hout. Bibliotheek Mariahoeve voldeed niet meer aan de wensen vanwege een te krappe huisvesting en beperkte mogelijkheden op ICT-gebied. Daar stond tegenover dat het aantal leden toenam. De samenvoeging moest leiden tot kwaliteitsverbetering ten behoeve van de inwoners van het stadsdeel. Stadsdeel Haagse Hout heeft zoals eerder beschreven een bibliotheek in Bezuidenhout aan de Theresiastraat, maar deze bevindt zich op relatief grote afstand van Mariahoeve. Ook Mariahoeve maakt onderdeel uit van de Haagse Taalketen die eind 2017 is gestart. In het wijkcentrum Mariahoeve worden vanuit de bibliotheek de lessen 'Welkom in Den Haag' en 'Taal in de bibliotheek georganiseerd'.

“Een bibliotheek is een plek waar veel verschillende werelden samenkomen. Een wereld van kunst en cultuur, van boeken vol kennis, inspiratie en fantasie. Waar mensen komen om elkaar te ontmoeten, om (de taal) te leren en (talenten) te ontwikkelen. Een plek waar je rustig kunt leren of je huiswerk kunt maken, bijvoorbeeld omdat je thuis daar geen plek voor biedt. Een bibliotheek kan een belangrijke functie vervullen in het versterken van een wijk als Mariahoeve. Een wijk waar kwetsbaarheid bij bewoners vaak niet zichtbaar is en daardoor des te verraderlijker. Door een bibliotheek in Mariahoeve te koppelen aan de fysieke en sociale ontwikkelingen die er in de wijk spelen kan deze bijdragen aan kansen voor iedereen. Een onderwerp van aandacht dat in de voorbereiding van de wijkagenda ook duidelijk naar voren komt.”

— Dokie Claessens (wijkmanager Mariahoeve)



fotograaf: Marcel Bourret

Noodzaak heropening vestiging

- Uit de wijkanalyse blijkt dat veel inwoners van Mariahoeve een relatief laag opleidingsniveau en laag inkomen hebben en in vergelijking met de rest van Den Haag wonen er relatief veel eenpersoonshuishoudens en 65-plussers. De bibliotheek kan een belangrijke rol spelen als laagdrempelige ontmoetingsplek, in de wijk kunnen eerder genoemde taalketenactiviteiten verder worden uitgebreid, (digitale) kennis- en informatieoverdracht wordt bereikbaar en toegankelijk en projecten van de bibliotheek als Ouderen in de Wijk en activiteiten/cursussen voor ouderen, onder andere op het gebied van digitale vaardigheid, kunnen van grote betekenis zijn;
- Uit data-analyse blijkt dat in 2019 9% van de bewoners van Mariahoeve en Marlot¹⁰ één of meerdere keren een item heeft geleend in de bibliotheek Haagse Hout.
- Bibliotheek Haagse Hout bevindt zich op relatief grote afstand van Mariahoeve en is vooral voor ouderen slecht te bereiken. Ook hier is de afstand tot de dichtstbijzijnde vestiging ongeveer 2 kilometer;
- Er zijn weinig faciliteiten voor jongeren van twaalf jaar en ouder in de wijk aanwezig, terwijl er wel veel middelbare scholen zijn in de wijk. Samen met het voortgezet onderwijs kan de bibliotheek werken aan leesbevordering van middelbare scholieren en een passend en aantrekkelijk activiteiten-aanbod voor jongeren ontwikkelen;
- Vanuit bewoners en professionals is er een grote behoefte aan de komst van een bibliotheek.

Beoogde locatie(s) en samenwerkingspartners

Vanuit Stadsdelen & Wijken is de bibliotheek gewezen op het winkelcentrum Het Kleine Loo. De nieuwe eigenaar wil meer maatschappelijke functies in het winkelcentrum en hierbij wordt gedacht aan een bibliotheek. Deze tijdelijke locatie biedt een mooie kans om de eerder in de inleiding genoemde shop-in-shop constructie of shop-near-shop constructie de komende beleidsperiode te onderzoeken.

Belangrijke samenwerkingspartners zijn: Bibliotheek Haagse Hout, Stadsdelen & Wijken, primair onderwijs (J.F. Kennedy Montessorischool, The Britisch School, De Leeuwerikhoeve, De Vuurvlinder, Waalse Louise de Coligny), voortgezet onderwijs (François Vatel, Diamant College, The Britisch School), speciaal onderwijs (College St. Paul), het Cultuuranker, welzijnswerk, bewonersorganisaties en wijkverenigingen (wijkcentrum Mariahoeve en wijkberaad Mariahoeve).

10 Deze data-analyse geldt voor de wijk Mariahoeve en Marlot.

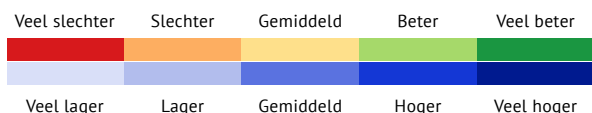


Bezoeker leest een krant in Bibliotheek Escamp

HOOFDSTUK 2.4: SPOORWIJK



4.400 INWONERS



De leefbaarheidscirkel geeft een beeld van hoe een wijk scoort op diverse leefbaarheidsindicatoren in vergelijking met het gemiddelde van alle wijken in Den Haag.



Max Havelaarstraat, Spoorwijk



Wijkanalyse

Spoorwijk is onderdeel van de stadsdeel Laak en van de wijk Laakkwartier en Spoorwijk.

Aantal inwoners Laakkwartier en Spoorwijk: afgerond 43.000. Spoorwijk is één van de buurten in de wijk en telt afgerond 4.400 inwoners.

Bevolkingsopbouw, ten opzichte van het gemiddelde in Den Haag:

- Niet afwijkend in leeftijdsopbouw;
- Relatief veel gezinnen met kinderen;
- Relatief laag percentage bewoners met een hoog opleidingsniveau;
- Relatief hoog aandeel inwoners met een migratieachtergrond;
- Relatief laag besteedbaar inkomen.

Woningsamenstelling:

Veel particuliere huur- en corporatiewoningen ten opzichte van de totale woningvoorraad.

Onderwijsachterstand:

Percentage peuters en basisschoolleerlingen die landelijk behoren tot de 15% met het grootste risico op een onderwijsachterstand is hoog.

Laaggeletterdheid:

De laaggeletterdheid is hoog en daarmee samenhangend is er een hoge gebondenheid aan de eigen wijk.

Overig:

De herstructurering in Spoorwijk heeft tot grote verschillen geleid tussen de bewoners van Nieuw-Spoorwijk en die van Oud-Spoorwijk, met weinig sociale cohesie tussen de bewoners van deze wijken.

Achtergrond sluiting wijk- en buurtbibliotheek en huidig aanbod van bibliotheek Laakkwartier in Spoorwijk

Spoorwijk kende tot 2013 een eigen vestiging en ook deze sluiting vloeide voort uit de eerder in de inleiding beschreven bezuiniging. De bibliotheekvestiging Spoorwijk is omgezet naar een buurtbibliotheek met een minimale collectie, openingsuren en faciliteiten in buurt- en kerkhuis De Oase. Deze is op 1 december 2019 gesloten. Ook in deze buurtbibliotheek lag het aantal uitleningen laag. In 2019 bedroeg dit 1.406 ten opzichte van 66.964 uitleningen in de reguliere wijkbibliotheek Laakkwartier. Met de sluiting zijn de kinderboeken uit de buurtbibliotheek geschonken aan enkele scholen in de wijk, voor de eigen schoolbibliotheek. Stadsdeel Laak maakt onderdeel uit van de Haagse Taalketen die eind 2017 is gestart. Op basisschool de Spoorzoeker wordt wekelijks vanuit de bibliotheek de les 'Taal in de bibliotheek' georganiseerd.

Noodzaak heropening vestiging

- Uit de wijkanalyse blijkt dat Spoorwijk veel sociale problemen en gebrek aan sociale cohesie kent. De bibliotheek kan in Spoorwijk een belangrijke rol spelen als laagdrempelige ontmoetingsplek waar bewoners zich kunnen ontwikkelen op het gebied van taalvaardigheid (door uitbreiding van onder andere de Taalketenactiviteiten en bieden van faciliteiten om de Nederlandse taal te leren), digitale vaardigheden en gebruik kunnen maken van een aanbod van boeken, tijdschriften en cursussen. Verder kan de bibliotheek inspelen op de vraag naar specifieke dienstverlening, zoals studieplekken, computerruimtes, spreekuren op het gebied van overheidsinformatie en een loket voor MOE-landers;¹¹
- De bibliotheek heeft een belangrijke functie door kinderen en

volwassenen van andere culturen in aanraking te brengen met culturele uitingen die ze van huis uit niet mee krijgen;

- De bibliotheek wordt gezien als een veilige plek in de wijk; kinderen die door de ouders thuis gehouden worden mogen wel naar de bibliotheek;
- De huidige wijkbibliotheek Laakkwartier speelt een belangrijke rol op maatschappelijk gebied, maar beschikt niet over voldoende passende ruimte om aan de behoefte in de buurt te voldoen. De komst van een tweede vestiging in het stadsdeel biedt mogelijkheden om bepaalde activiteiten te verplaatsen en in de wijkbibliotheek ruimte te creëren om in te spelen op deze behoeftes. Een mogelijke start-up en wijkbibliotheek kunnen op deze wijze ondersteunend aan elkaar werken;
- Er is een relatief grote afstand tot de dichtstbijzijnde vestiging in het stadsdeel (ook hier bedraagt dit zo'n 2 kilometer). Het is belangrijk dat de fysieke afstand tot de bibliotheek voor onder andere moeders met kinderen niet groot is. Inwoners van Spoorwijk komen niet in bibliotheek Laakkwartier aangezien ze hun eigen buurt nauwelijks uitkomen;¹²
- Stadsdeel Laak staat voor een periode van grote bevolkingsgroei, maar hier zijn nog niet voldoende voorzieningen voor gepland. Het is zeer wenselijk om binnen deze stedelijke ontwikkeling extra vierkante meters voor de bibliotheek te realiseren.

Beoogde locatie(s) en samenwerkingspartners

In Spoorwijk zelf vindt op dit moment geen gebiedsontwikkeling plaats waarbij ruimte ontstaat voor een (tijdelijke) bibliotheekvestiging. Wel is er een goede samenwerking tussen bibliotheek Laakkwartier en onder andere basisschool Jeroen. Zij beschikken over een groot aantal vierkante meters en bieden nu al taallessen en huiswerkplekken. Een intensivering van deze samenwerking is interessant om te onderzoeken. Verder zijn er meer maatschappelijke organisaties op zoek naar beschikbare ruimtes. De bibliotheek ziet mogelijkheden om met deze maatschappelijke organisaties ruimtes te delen.

Belangrijke samenwerkingspartners zijn: Bibliotheek Laakkwartier, Stadsdelen & Wijken, primair onderwijs (basisschool Jeroen, Spoorzoeker), welzijnswerk (centrum de Wissel, centrum Bij-1), het Cultuuranker, HVV Laakkwartier (Voetbalclub/buurthuis van de toekomst), STEK Den Haag, bewoners- en wijkorganisaties (bewonersorganisatie Spoorwijk).



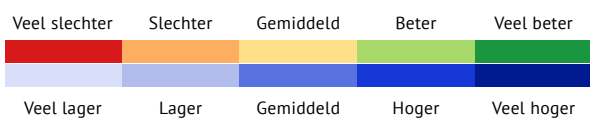
¹¹ MOE-landers is een aanduiding voor arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europese landen die naar Nederland komen om hier te werken.

¹² De start-up bibliotheek Moerwijk bevindt zich op relatief kleine afstand (ongeveer 1 km) van Spoorwijk, maar gezien de gebondenheid aan de eigen wijk wordt niet verwacht dat mensen uit Spoorwijk naar Moerwijk gaan voor een bezoek aan de bibliotheek.

HOOFDSTUK 2.5: DE BINCKHORST



2.700 INWONERS



De leefbaarheidscirkel geeft een beeld van hoe een wijk scoort op diverse leefbaarheidsindicatoren in vergelijking met het gemiddelde van alle wijken in Den Haag.

Uitzicht op de Binckhorst vanaf het Strijkijzer



Wijkanalyse

De Binckhorst is een wijk in stadsdeel Laak.

Aantal inwoners De Binckhorst: afgerond 2.700. De Binckhorst is één van de gebieden in Den Haag waar de komende jaren veel gaat veranderen. De planning is dat er in de Binckhorst alleen al 10.000 woningen worden gebouwd.

Bevolkingsopbouw, ten opzichte van het gemiddelde in Den Haag:

- Relatief jong;
- Relatief veel eenpersoonshuishoudens en samenwonenden zonder kinderen;
- Relatief laag percentage bewoners met een hoog opleidingsniveau;
- Relatief hoog aandeel inwoners met een migratieachtergrond;
- Relatief laag besteedbaar inkomen.

Woningsamenstelling:

Veel particuliere huur- en corporatiewoningen ten opzichte van de totale woningvoorraad.

Overig:

De afstand tot voorzieningen ligt in de Binckhorst relatief hoog. Met het toevoegen van woningen alleen, wordt er nog geen aantrekkelijke, inclusieve en levendige stad gecreëerd. De nieuwe bewoners hebben behoefte aan passende stedelijke voorzieningen. Het is op het moment van het verschijnen van dit plan niet duidelijk in welke prijscategorieën woningen worden gebouwd, wat de verhouding koop en huur zal zijn of wanneer de woningen gerealiseerd zijn.

Noodzaak komt vestiging

In het opgestelde rapport 'Haagse Referentienormen maatschappelijke voorzieningen' wordt gesteld dat "het voorzieningenaanbod divers en van hoog niveau moet zijn om aan te sluiten bij de verschillende wensen en behoeften van gebruikers.

Iedereen moet gebruik kunnen maken van faciliteiten passend bij de eigen levensstijl, en het liefst ook op een prettige afstand. Dit is van cruciaal belang voor het functioneren en de aantrekkelijkheid van Den Haag."

In dit rapport wordt uitgegaan van de ambitie van de bibliotheek om in 2023 één wijkbibliotheek per ca. 30.000 inwoners te realiseren en is de berekende referentienorm om 45 m² bibliotheek te creëren per 1.000 woningen. Als we kijken naar de planning om 10.000 woningen te bouwen dan betekent dit dat er in de ontwikkeling van de Binckhorst 450m² aan bibliotheek moet worden gerealiseerd. Verder staat er in dit rapport dat "daar waar de gemeente de maatschappelijke voorzieningen op deze wijze moet ontwikkelen, zal gezocht worden naar het bundelen van functies in voorzieningclusters."

De vierkante meters in de Binckhorst zijn niet eindeloos. Ook hier zal gezocht moeten worden naar het bundelen van functies. Voor de bibliotheek is het interessant om na te denken met welke functies het zou willen en kunnen bundelen in een wijk als de Binckhorst. De komende beleidsperiode is voor de bibliotheek nodig om in de Binckhorst te gaan ontdekken hoe de nieuwe vorm er uit kan komen te zien en vanuit welke samenwerkingsverbanden een permanente vestiging van de bibliotheek gerealiseerd kan gaan worden. De bibliotheek wil de komende beleidsperiode werken vanuit de start-up formule; geen vaste locatie, maar aanbod van boeken, cursussen en studieplekken vanuit verschillende voorzieningen, aansluitend bij de gebiedsontwikkeling en de bewoners.

Het is relevant dat de bibliotheek aangesloten blijft bij de gebiedsontwikkeling, zodat de benodigde m² op de juiste plek en met de juiste samenwerkingspartners gerealiseerd worden. De uiteindelijke permanente vestiging van de bibliotheek zal in de Binckhorst in ieder geval onderdeel uit gaan maken van een multifunctioneel gebouw en gecombineerd worden met onderwijs en/of maatschappelijke en culturele voorzieningen.



Binckhaven, de Binckhorst



Workshop vloggen in Bibliotheek Ypenburg

HOOFDSTUK 3 FINANCIËLE ONDERBOUWING

In de Bibliotheekwet staat geen verplichting voor gemeenten om een openbare bibliotheekvoorziening in stand te houden. Gemeenten hebben beleidsvrijheid en kunnen dus eigen beleids- en financieringskeuzes maken voor de bibliotheek. Door financiering vanuit coalitieakkoorden is de heropening van de wijkbibliotheek Schilderswijk (2015) en Bouwlust (2021) gerealiseerd.

De komende beleidsperiode heeft de bibliotheek de ambitie om vijf nieuwe vestigingen te openen en hiermee een groei te maken naar 19 wijkvestigingen. De exploitatie van een reguliere wijkbibliotheek bedraagt gemiddeld € 800.000 per jaar. (index begrotingsjaar 2021) De exploitatie van de start-up bibliotheek Moerwijk ligt een stuk lager en bedraagt € 400.000 per jaar. In een kleine bibliotheek kunnen echter niet alle bibliotheektaken die de WSOB vraagt worden gefaciliteerd. Voor het opzetten van een bibliotheek wordt voor onder andere de verbouwing en inrichting, een uitleensysteem, aanschaf van materialen en boeken en formatiekosten één jaar aan exploitatie gerekend. Dit geldt zowel voor een reguliere wijkbibliotheek als een start-up bibliotheek.

Zoals in de inleiding is omschreven, wordt per wijk geïnventariseerd wat de behoeften zijn en hoe die vertaald worden naar de inhoud en inrichting van de nieuwe vestigingen, welke locaties en hiermee samenhangende vierkante meters (tijdelijk of permanent) beschikbaar zijn en met welke samenwerkingspartners de bibliotheek nieuwe vestigingen kan opzetten. Deze inventarisaties zullen leidend zijn voor de inhoud, de grootte en het tijdelijke of permanente karakter van de nieuwe vestiging en daarmee samenhangend het benodigde budget.

Om de geambieerde groei met 5 wijkbibliotheken te kunnen realiseren is € 800.000 structureel nodig en daarnaast eenzelfde bedrag incidenteel voor dekking van de investeringskosten. De totale financiering van de geambieerde groei bedraagt totaal 4 miljoen euro per jaar en vraagt om eenmalige investeringskosten van 4 miljoen euro. (Index begrotingsjaar 2021)

BRONNEN

Gemeente Den Haag (2010). Coalitieakkoord Aan de slag! 2010-2014 (RIS 173030).

Gemeente Den Haag (2011). Nieuw spreidingsplan Haagse bibliotheken (RIS 180236a).

Gemeente Den Haag (2012). Nieuw Spreidingsplan Haagse Bibliotheken. Invulling Flankerend Beleid. Eindrapportage (RIS 250195).

Gemeente Den Haag (2019). Coalitieakkoord Samen voor de stad 2019-2022 (RIS 304121).

Gemeente Den Haag (2019). Met z'n allen niet alleen (RIS 301657).

Gemeente Den Haag (2020). Beleidsvisie Bibliotheek Den Haag 2021-2025 (RIS 306228).

Gemeente Den Haag (2021). Taalnota gemeente Den Haag. De taal van meedoen (RIS 307986).

Gemeente Den Haag (2021). Jaarverslag 2020 Bibliotheek Den Haag.

Gemeente Den Haag (2021). Haagse Referentienormen maatschappelijke voorzieningen (RIS 307513).

Gemeente Den Haag (2021). Wijkagenda Moerwijk (RIS 307151).

Raad voor Cultuur (2018). De daad bij het woord.

Raad voor Cultuur (2020). Een bibliotheek voor iedereen.

Wijkscan Haagse Hout Benoordenhout (2021).

Wijkscan Haagse Hout Mariahoeve Marlot (2021).

Den Haag in Cijfers

Geletterdheidinzicht

Leefbaarheidscirkel (incijfers.nl)

BIJLAGE

Bijlage 1: Uitwerking ambities en doelen passend bij de wijkbibliotheken

In de beleidsvisie zijn de wettelijke taken vertaald naar drie onderdelen: persoonlijke ontwikkeling, informatie en ontmoeting. Deze drie onderdelen worden in de beleidsvisie uitgebreid uitgewerkt met ambities en doelen. Hieronder zijn deze onderdelen kort en puntsgewijs uitgewerkt met de ambities en doelen passend bij de wijkbibliotheken. Per start-up bibliotheek zal worden bekeken welke ambities en doelen haalbaar en realistisch zijn.

1. Persoonlijke ontwikkeling

Aandachtspunten wijkbibliotheek met cultureel en maatschappelijk accent:

- Behoeftes en interesses van bezoekers en klanten worden onderzocht om zo de collectie, activiteiten en programmering beter op hun wensen af te stemmen;
- Er wordt ruimte gecreëerd voor studie- en werkplekken;
- Het opzetten van zowel fysieke als digitale leeskringen of leesclubs wordt gestimuleerd;
- Bezoekers kunnen bij het DigiTaalPunt terecht om te leren over en te oefenen met basisvaardigheden op het gebied van taal, rekenen en de digitale zelfredzaamheid. Er worden cursussen aangeboden op het gebied van digivaardigheden en er is dienstverlening op het gebied van de digitale overheid;
- Kinderen kunnen in de bibliotheek op een laagdrempelige manier kennis met kunst en cultuur. Waar het aanbod cultuureducatie onvoldoende aansluit bij de vraag vanuit de wijk, wordt actief samengewerkt met instellingen uit de buurt, zoals met de Cultuurankers;
- Laagdrempelig en op wijkniveau wordt gratis huiswerkbegeleiding aangeboden.

Aandachtspunten wijkbibliotheek met maatschappelijk accent:

- De bibliotheek is de meest voor de hand liggende en toegankelijke plek voor mensen om zich de Nederlandse taal eigen te maken. Bezoekers krijgen er advies over taallessen, kunnen er oefenen en hun praktische taalvragen stellen. Ook adviseert het Taalhuis¹³ professionals en taalvrijwilligers over laaggeletterdheid.

2. Informatie

Aandachtspunten wijkbibliotheek met cultureel en maatschappelijk accent:

- De collectie wordt afgestemd op de vraag vanuit de wijk, de actualiteit en op sociaal-maatschappelijke en culturele activiteiten en ontmoetingen in de bibliotheek. Dit past bij de profilering van de bibliotheek als een "maatschappelijke winkel". De aansluiting bij het eerder genoemde programma Digitale Inclusie van de Koninklijke Bibliotheek is hier onderdeel van. Dit betekent een uitbreiding van de dienstverlening op het gebied van overheidszaken, ook als het gaat om de digitale overheid;
- De bibliotheekvestiging wordt goed zichtbaar.

3. Ontmoeting

Aandachtspunten wijkbibliotheek met cultureel en maatschappelijk accent:

- Uitdagingen op sociaal-maatschappelijk vlak zoals eenzaamheid, vergrijzing en het samenleven van mensen met verschillende achtergronden maakt het belang van een plek waar mensen elkaar ontmoeten enorm. De bibliotheek wil het kloppend hart van de gemeenschap zijn in de wijken en buurten van de stad: de vanzelfsprekende ontmoetingsplek in de buurt, die sociale cohesie bevordert en eenzaamheid bestrijdt. Hierbij wordt rekening gehouden met de vraag van de bewoners en wordt opengestaan voor initiatieven vanuit de wijk;
- De bibliotheek zet nog meer in op gastvrijheid, inspiratie en beleving in de wijkbibliotheken om zo de rol van huiskamer beter te vervullen. Voorheen was een bibliotheek vooral een ruimte met boekenkasten, nu zijn er multifunctionele ruimtes nodig met plek voor de collectie, lessen- en evenementen;
- Goede studie- en werkplekken zijn essentieel;
- De wijkbibliotheken gaan nog meer de samenwerking met initiatiefnemers uit de wijk aan om zo tot een breed aanbod van aantrekkelijke programmering te komen voor verschillende doelgroepen. De vestigingen zijn diep en stevig verankerd in de wijken en beschikken over een uitgebreid netwerk. Bij hun keuzes waarborgen de vestigingen de neutraliteit en laagdrempeligheid van de bibliotheek.

¹³ Taalhuis Den Haag is een open leerhuis in de bibliotheek, voor iedereen die zijn/haar basisvaardigheden op het gebied van taal, rekenen en digitale zelfredzaamheid wil verbeteren.